

TUNA ÖTESİ ve YUKARI MACARİSTAN BÖLGELERİNDE OSMANLI- HABSBERG SINIR ÇATIŞMALARI (1567-1580)

Mehmet SOLAK *

ÖZET

Osmanlı ile Avrupa güçleri arasında bir çatışma alanı olarak Balkanlara sınır kuramı çerçevesinde bakacak olursak, çoğunlukla ana suyolları boyunca kurulan Osmanlı-Habsburg sınırı çok özel bir Balkan müessesesi olarak karşımıza çıkıyor. Osmanlı İmparatorluğu, 16. yüzyılda savaşın mekânı olarak Tuna Havzasını görüyordu. Bu nedenle, Macaristan ve Hırvatistan'daki Tuna bölgesi üzerindeki hâkimiyet alanını sürekli genişletti. Habsburg Monarşisi, Adriyatik Denizi'nden Karpatlara kadar uzanan bir sınır savunma sistemi kurarak bu Türk tehdidine karşı koydu. Osmanlılar ve Habsburgların toprak kazanımları ve kaybetmeleri sonucunda sınır her defasında yeniden organize edilmiştir. Bu değişimler doğrultusunda iki imparatorluğun mücadelesi, dört yüz yıl boyunca Balkanlarda ne olup bittiğini anlamamız açısından çok önemlidir. Bu savunma sistemi, Macar ve Hırvat coğrafyası içindeki farklı askeri idari bölgeler olan başkaptanlıklardan oluşuyordu. Osmanlı-Habsburg sınır bölgesindeki iki siyasi güç arasındaki mücadele, büyük ve küçük birliklerin sürekli karşılıklı baskınları (istilaları) şeklinde gerçekleşmiştir. Osmanlı İmparatorluğu, sınır savunmasında ortaya çıkan güvensizlik ortamını ortadan kaldırmak için yerel önlemler aldı. Bu çalışma, 1567-1580 yılları arasında Habsburg Monarşisinin gerçekleştirdiği baskınları ortaya çıkararak, sınır savunması sırasında Osmanlı İmparatorluğu tarafından alınan önlemlere odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yukarı Macaristan, Tuna Ötesi, Cis-Danubian, Tata, Eğri, Hatvan.

THE OTTOMAN-HABSBERG BORDER CLASHES IN THE UPPER HUNGARIAN AND TRANS-DANUBIAN REGIONS (1567-1580)

ABSTRACT

If one considers Balkan border theory as an area of conflict between Ottoman and European powers, Ottoman Habsburg border constructed generally on waterways, is a special Balkan institution. The Ottoman Empire regarded the Danubian basin as the abode of war in the 16th century. Therefore, it continuously expanded its field of dominance over the Danubian region in Hungary and Croatia. The Habsburg Monarchy counteracted this Turkish threat by establishing a border defense system extending from the Adriatic Sea to the Carpathians. As a result of gaining and losing land of Ottomans and Habsburgs the border were reorganized. In the direction of these changes the conflict of the empires is important to understand what happened in Balkans during four hundred years. This defense system consisted of chief (head) captainships, which were distinct military-administrative zones within the Hungarian and Croatian geography. The struggle between the two political powers at the Ottoman-Habsburg border region occurred in the form of constant mutual (reciprocal) raids (invasions) of the large and small troops. The Ottoman Empire took local precautions in the border defense to remove the arising atmosphere of non-confidence. This study focuses on the precautions taken by the Ottoman Empire during border defense by eliciting the raids carried out by the Habsburg Monarchy between 1567 and 1580 into its own territories.

Keywords: Upper Hungary, Transdanubian, Cis-Danubian, Tata, Eger, Hatvan.

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 07.12.2018; Yayına Kabul Tarihi: 26.02.2019

* Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, BOLU, ORCID: 0000-0001-5304-7353, E-posta: mehmet溶ak09@yahoo.com.

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu Balkan coğrafyasında kendisine yer açmaya başlamasından itibaren -özellikle 1453 yılında Konstantinopolis'i ele geçirmelerinden sonra- genel olarak Hristiyan Avrupa âlemi için ciddi bir tehdit haline gelmiştir. Türklerin Batı Balkanlarına yönelik tehdidine karşı Hristiyan surlarını koruma görevini 1526 yılına kadar Ortaçağ Macaristan Krallığı yerine getirmiştir. I. Süleyman (Kanuni), 1526 yılında V. Karl'ın kayınbiraderinin -II. Lajos- yenilgiyle sonuçlanacak Mohaç Muharebesi ile Macar direnişini çökertmiş, Doğu Avrupa'da Osmanlı hegemonyasını pekiştirmiş ve Orta Avrupa'da Osmanlı-Habsburg mücadelesini başlatmıştır (Jorga C.II: 332-338; Kinross 1979: 187; Finkel 2007: 111). Habsburg Monarşisi, Mohaç Muharebesi'nden sonra Macaristan tacının yanında Batı Hristiyanlığı ile Osmanlılar arasındaki aşağı yukarı iki yüz yıllık çatışmayı da devralmış; bunların yanında Hristiyan topraklarının Osmanlı tehdidine karşı sorumluluğunu da üstlenmek zorunda kalmıştır (Ágoston 1998: 128). Bu iki siyasal gücün mücadelesi, I. Süleyman'ın 1529 Viyana ve Budin (Zinkeisen C.II: 489-495; Turnbull 2003: 50), 1532'de bir kez daha Viyana (Labib 1979: 444; Celalzâde Salih Çelebi 2016), yine 1541-1543 yılları arasında Budin, Estergon ve birkaç Habsburg kalesinin kontrolü için I. Ferdinand ile savaşmasıyla devam etmiştir (Imber 2002: 53; Sinan Çavuş 1999). Bu mücadeleden dolayı I. Ferdinand, Orta Avrupa'daki Osmanlı tehdidini ağabeyi Kutsal Roma Germen İmparatoru V. Karl'dan daha çok hesaba katıyordu (Brandt 1939: 187). Avrupa'nın batısıyla ve özellikle İtalya ile ilgilenen V. Karl, Osmanlıları Doğu Avrupa ve Macaristan için bölgesel bir tehdit olarak değerlendiriyordu (Westermann 1910: 14; Tracy 2002: 134, 170). Orta Avrupa topraklarında Osmanlı-Habsburg mücadelesi V. Karl'ın (1558) ve I. Süleyman'ın (1566) ölümleriyle sona ermemiş; bu çatışma her daim mevcudiyetini muhafaza etmiştir (Tracy 2002: 157). Osmanlılar Viyana'yı tekrar kuşatmak için 17. yüzyıl boyunca gerekli ilerlemeyi sağlayarak, 1683 yılına kadar Avrupa'nın güc dengesine daimi olarak bir tehdit oluşturmuştur (Parvev 1996: 253).

1. Osmanlı Hâkimiyetinin Macaristan'da Güçlenmesi Karşısında Habsburgların Sınır Savunmasını Örgütlenmesi (1541-1566)

Osmanlı İmparatorluğu ile Habsburg Monarşisi, 1526'dan 1683'e kadar Adriyatik'in kuzeyinden Hırvatistan, Slavonya ve Macaristan üzerinden Erdel sınırına kadar uzanan, altı yüz mil uzunluğundaki -yaklaşık 96.500 km²- bir savaş cephesi ile birbirinden ayrılmıştır.¹ Bu ayrılma sonucu iki siyasal güç sınır bölgelerini birbirlerine karşı etkin bir savunma sistemine dönüştürmeye başlamışlardır. Habsburg Monarşisi, Osmanlıların I. Viyana Kuşatması (1529), Kőszeg (1532), Budin (1541) ve Estergon'u (1543) düşürmesinden sonra sınır savunma konusunda net adımlar atmak zorunda kalmıştır. Macaristan coğrafyasının kilit noktalarının aşama aşama Osmanlı egemenliğine girmesi İç Avusturya toprakları için de tehlike çanlarının çalması anlamına geliyordu. Her şeyden önce Budin'in düşüşü (1541) ile Türk tehdidi, Habsburg eyaletlerinin kalbi olan Viyana'nın iki yüz kilometre uzağına kadar gelmişti. Buna dayanarak Budin'in kaybindan sonra *Besztercebánya* Diyet'inde (1542) Aşağı/Batı Macaristan coğrafyasının savunması, jeopolitik özelliği dikkate alınarak, Tuna Ötesi ve Cis-Danubian bölge başkaptanlıkları arasında paylaştırılmıştır. Tuna Ötesi Bölge Başkaptanlığı'na András Báthory atanırken, Péter Perényi Cis-Danubian Bölge Başkaptan'ı olarak görevlendirilmiştir (Pálffy 2009: 62, 96). Buna göre Cis-Danubian, Arva, Bacs, Bars, Hont, Liptó, Nograd, Nyitra Pest, Posony, Esztergom, Turocz, Trencsen ve Zolyom idari bölgeleri ile biçimlenirken; Tuna Ötesi,

¹ Askeri Sınır Bölgesi'nin Mura bölgesindeki çapı 50 km ve Tuna boyunca merkezi kısmında 200 km genişliğindeydi (Pálffy 2009: 56).

Feyer, Baraniya, Vas, Komarom, Györ, Mosony, Somogy, Soprony, Szala, Tolna ve Veszprem idari bölgeleri üzerinde belirgin bir varlık kazanmıştır (Malte-Brun Vol.IV: 201-202).

Monarşi'nin etkin bir sınır savunma sistemi yaratmak için yaptığı çabalara rağmen Osmanlı İmparatorluğu, Ortaçağ Macaristan Krallığı'nın kalelerini düşürmeye devam etti. 1543-1544 yıllarında Tuna Nehri'nin sol tarafındaki Peçuy (Pécs),² Kopan (Koppány) (Çoban 2002: 1-10), Şimontorna (Simontornya), İstolni Belgrad (Fehérvár), Estergon (Esztergom); sağ tarafındaki Vaç (Vác), Novigrad (Nógrád) ve Hatvan kalelerini teker teker ele geçirmiştir (İpçioğlu 1990: 146-150; Jorga C.III: 35-38; Ágoston 2010: 174). Bu istihkâmların Osmanlıların eline düşmesiyle Habsburgların Tuna Ötesi ve Cis-Danubian bölge başkaptanlıkları iş görme yetilerini kaybetmişlerdir. Çünkü Peçuy, Kopan, Şimontorna ve İstolni Belgrad ile Tuna Ötesi Başkaptanlığı'nın; Estergon, Vaç ve Novigrad ise Cisdanubian Başkaptanlığı'nın coğrafi olarak en önemli istihkâm noktalarıydı. Buna ek olarak Hatvan'ın fethi ile Türk tehlikesi Cis-Tibiscan bölgesine sıçramıştır. Özetle Osmanlılar 16. yüzyılın ilk yarısında Tuna'nın sağ tarafında hâkimiyetlerini pekiştirirken, Tuna'nın sol yakasında ve Tuna-Tisa nehirleri arasında -Hatvan'ın fethi ile- egemenlik kuracaklarının işaretini vermeye başlamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu Orta Avrupa'daki ilerleme harekâtına 16. yüzyılın ikinci yarısında da devam etmiştir. Tuna Ötesi Bölgesi'nden 1552 yılında Besprim (Veszprém), Gyarmat, Palota (Várpalota), 1555 yılında Kaposvar (Kaposvár); 1566 yılında Sigetvar (Szigetvár) ve Babofça (Babócsa); 1567 yılında Berzenç (Berzence); Cis-Danubian Bölgesi'nden 1552 yılında Ság (Ipolyság), Diregel (Drégely), Seçen (Szécsény), Holloka (Hóllókő), Buyak (Buják), ve Szanda (Fodor 2016: 131; Hegyi 2000: 164); 1554 yılında Filek (Füleke) ve Şalgo (Salgó); 1574 yılında Divin (Divény) ve Keköy (Kékkő) Osmanlıların eline geçmiştir (Hegyi 2000: 164). Bunların yanında Eğri (1552) ve Sigetvar (1555 ve 1556) Osmanlılar tarafından başarısız şekilde kuşatılmıştır (David 1994: 489; David 2009: 157).

Aşağı Macaristan Bölgesi'ndeki 1552-1574 yılları arasındaki fetihler ile Osmanlılar, Veszprém idari bölgesini (Besprim, Palota) ele geçirmiş hatta Gyarmat'ın fethi ile Györ idari bölgesini tehdit etmeye başlamıştır. 1544 yılında Hatvan'ı alarak Heves idari bölgesine adım atan Osmanlılar, 1552 yılında Viyana'nın ana kapısı olan Eğri'yi alarak bölgedeki hâkimiyetini güçlendirmek istemişler, lakin başarısız olmuşlardır. Novigrad'ın (Nógrád /1544) ele geçirilmesi ile başladığı Nógrád idari bölgesindeki hâkimiyetini Diregel, Seçen, Holloka, Buyak, Szanda, Filek, Şalgo, Divin ve Keköy'ün fetihleri ile güçlendirmiştir. Özdeş şekilde egemenlik kurmak için Endrik (Endréd/1544-1545) ve Kopan'ın (Koppány/1544-1545) fetihleri ile ilk adım attığı Somogy idari bölgesinde, Kaposvar'ı (Kaposvár), Sigetvar (Szigetvár), Babofça (Babócsa), Berzenç (Berzence), Divin (Divény) ve Keköy (Kékkő) kalelerini el geçirerek güçlü bir konum elde etmiştir.

Habsburg Monarşisi 1541-1566 yılları arasındaki Osmanlı fetih politikası karşısında sınır savunma sistemine yeniden bir düzen vermek zorunda kalmıştır. Nedeni ise Osmanlıların Aşağı (Batı) Macaristan bölgesindeki hâkimiyet alanını hızlı bir şekilde genişletmesi sonucu İç Avusturya bölgeleri ve Viyana için tehlikenin net bir şekilde ortaya çıkmasıdır. Osmanlı İmparatorluğu'nun Tuna Ötesi Bölge Başkaptanlığı'nın Baranya, Tolna ve son olarak Somogy idari bölgelerinde tam olarak hâkimiyet kurmaları Kanije Başkaptanlığı'nın (1566) (Pálffy 2009: 99; Pálffy 2000: 45); Fejér ve Veszprém idari bölgelerinde tam olarak egemen olmaları ve Györ idari bölgesini tehdit etmeye başlamaları Komárom (1552) (Pálffy 2009: 99; Pálffy 2012: 45) ve Györ (1556) (Pálffy

² Zapolya'nın ölümünden sonra Arşidük I. Ferdinand'ın eline düşen ilk kaledir (Jorga C.III: 35).

2009: 99; Pálffy 2012: 45) başkaptanlıkların örgütlenmesine sebep olmuştur. Aynı biçimde Cis-Danubian Bölgesinde Nógrád ve Esztergom idari bölgelerinde güçlü bir Osmanlı egemenliğinin kurulması, Monarşinin, Maden Kasabalarını Koruyan Sınır Kaleleri Başkaptanlığı'nı (1564) (Pálffy 2009: 99; Pálffy 2000: 31) oluşturmaya neden olmuştur. Özetle Monarşi, Tuna Ötesi Bölge Kaptanlığı'nın geri kalan topraklarında Komárom, Györ ve Kaniye başkaptanlıklarını; Cis-Danubian Başkaptanlığı'nın geri kalan topraklarında ise Maden Kasabalarını Koruyan Başkaptanlığı örgütleyerek savunma hatlarını yenileyip, tutarlı ve kullanılmaya elverişli bir hale getirmiştir.

2. Tuna Ötesi Bölgesi'nde Habsburg-Osmanlı Sınır Çatışmaları (1567-1580)

Osmanlı İmparatorluğu'nun 1541'den sonra bir sınır savunma politikası var mıydı? Var ise bu politika hangi temellere dayanıyordu? Klára Hegyi, Osmanlıların Budin'i ele geçirmesinden sonra sınır savunması politikalarını "*Budin'i muhafaza etmek ve Tuna Nehir hattını korumak*" şeklinde tanımladığını dile getirmiştir. Buna göre Osmanlıların Macaristan coğrafyasına yapacağı seferlerde çok önemli bir rol oynayan Tuna Nehir hattı, erzak ve mühimmat taşımacılığı için kullanılan bir su yolu idi. *Budin'i muhafaza etmek* politikası ise Budin ve Peşte'yi koruyucu bir kale zinciri ile kuşatarak Budin'in bir iç-il haline gelmesini sağlamaktı. Bu birbirini tamamlayan iki yöntem aracılığıyla kalelerden oluşan koruma zinciri barış yıllarında Osmanlı egemenliğini koruyacaktı (Hegyi 2000: 166-167). Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun 1541-1566 yılları arasında fethettiği kaleleri harita üzerinde canlandırdığımız zaman, Budin'i korumak yerine Macaristan'ın idari bölgelerinde hâkimiyetini güvenli bir şekilde kurarak, sınırlarını Habsburg Monarşisi aleyhine sürekli şekilde genişletmeyi düşündüğü anlaşılmaktadır. Demek oluyor ki Osmanlı İmparatorluğu'nun sınır savunmasında izlediği yol durağan değil ilerlemeci-dinamik bir yapıya sahipti. Bu bağlamda Osmanlılar, gücü savunmayla değil, saldırıyla oluşturuyordu. Bu tezimizi kuvvetlendiren nokta ise İmparatorluğun 1541-1566 yılları arasında Cis-Danubian'nda Bacs, Pest Estergon ve Nograd idari bölgelerinde; Tuna Ötesinde Baranya, Tolna, Fejer, Veszprem ve Somogy idari bölgelerinde tam hâkimiyet kurmasıdır.

2.1. Osmanlı İmparatorluğu'nun Budin Beylerbeyliğinde Sınır Savunması Hususunda Aldığı Önlemler (1567-1578)

Sigetvar Kalesi'nin ele geçirilmesinden sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk girişimi kaleyi güçlendirme çalışması oldu. Nedeni şu ki, Sigetvar Kalesi'nin duvarları yıkık, taş palankalarının genişliği gereğinden büyük ve aşırıydı. Kaleyi işler ve yararlı bir duruma getirmek için 1568 yılında Pojega, Peçuy, Mohaç, Kopan, Sekçöy ve Şimontorna sancaklarından cerahorlar gönderilmiştir.³ Yalnız Budin reayası bir yıl önce (1567) Bobofça (Babócsa) Kalesi'nin güçlendirilme çalışmalarında da görevli kılındıkları için büyük bir yükümlülük altına girmişlerdi. Buna ek olarak Sigetvar Kalesi'nin dış kalesinin çok geniş ve duvarlarının birçok yerinin harap olması güçlendirme çalışmalarını ağırlaştırıyordu. Bunlardan dolayı Sigetvar Kalesi'nin iç kalesi ile ikinci palankasının tamir ettirilmesi, taşradaki palankasının yıktırılması kararlaştırılmıştır (BOA, MD, 7/2183, 2319). İç kalenin inşaatı için Budin Beylerbeyi, Belgrad ve diğer bölgelerden kireç ve kiremit üretim ustaları getirecek ve lazım olunacak keresteyi temin edecektir (BOA, MD, 7/2319). İmparatorluk Sigetvar'da Kanuni Sultan Süleyman'ın öldüğü yerde bir türbe yapmıştır. Yapılan bu türbeyle birlikte oluşturulan hangâh, cami ve palankanın muhafazası için ulufeli elli nefer tayin edilmiştir. Daha sonra bu neferler yerine Sigetvar sancağındaki

³ 7 Numaralı Mühimme Defteri, Ankara: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları, C.I, 1999, hük. 1943. Bundan sonra Başbakanlık Osmanlı Arşivi tarafından yayınlanan mühimme defterleri metin içinde "BOA, MD" kısaltma şekli geçecektir.

sipahilerin bekletilmesi uygun görülmüştür. Yalnız bekleyen bu sipahilerin tumarları *bî-hasil* olmasından dolayı bu görevi yerine getirmemişlerdir. Bunun üzerine ulufeli elli nefer sistemi 1577 yılında tekrar yürürlüğe konulmuştur (BOA, A. {DVNSMHH.d..., 29/270}).

Osmanlılar Habsburg savunmasına ve akınlarına yanıt vermek için kendi sınır bölgesindeki bazı kalelerin tamirini gerçekleştirmiştir. İstolni Belgrad Livası'nın ana kalesi ve palankasını Mohaç, Şimontorna (Simontornya) ve Seksar (Szekszárd) sancaklarının yardımcılarıyla güçlendirmiştir (BOA, MD, 7/87, 884).⁴ Buna ek olarak Sirem Bölgesi'ndeki kalelerin de sağlamlaştırma çalışmaları yapılmıştır. Bazı kişiler bu sağlamlaştırma çalışmaları için istenen reâyayı "*timarlarımız serbest olup vü züamâ vü çeribaşı vü beğlerbeği çavuşlarız*" diyerek göndermek istememişlerdir. Bu sorun üzerine Osmanlı merkezi yönetimi, Sirem Sancakbeyi Mehmet'e böyle kişilere fırsat vermeyip, istediği kişileri kale tamirinde kullanabileceği konusunda bilgi vermiştir (BOA, MD, 7/1564, 1824). Bunların yanında İmparatorluk, Şimontorna Livası'nın bakımsız korunak noktaları olan Şimontorna (Simontornya), Ozor (Ozora), Tomaşın (Tamási), Endrik (Endréd), Döbrekös (Döbrököz) kalelerini ve palankalarını işler ve yararlı bir duruma getirmek için gerekli çalışmaları yapmıştır (BOA, MD, 7/1627).

Osmanlı genel yönetimi Budin Beylerbeyliği'nin örgütlenmesinden beri sınır savunmasına yardım etmek için merkezden 1566 yeniçeri görevlendirmiştir.⁵ 1568 yılında merkezden gönderilen bu yeniçerilerin, kimilerinin şehit olmasından kimilerinin başka dirlğe çıkmasından dolayı, dört yüz elli neferlik kesimi eksilmiştir. Geri kalan yeniçeri sayısı ise Budin Vilayetinde bulunan kalelerin savunulması için yeterli değildi. Bundan dolayı eksik sayı, şehit veya halen görevde olan yeniçerilerin oğullarından kılıç kullanabilenler arasından tamamlanmaya çalışılmıştır (BOA, MD, 7/1846). Bunun yanında beylerbeylik sınırının genişlemesi nedeniyle vilayet işlerinin aksamaması için var olan elli kişilik defterli çavuşa otuz sipahi defterli çavuş daha ilave edilmiştir (BOA, MD, 7/2373).

Budin Kalesi, hem vilayetin ana kalesi hem de ana barut ve zahire deposuydu. Bu yerdeki barut, yıldırım düşmesi yüzünden infilak edebiliyordu. Osmanlı'nın depolama sistemi kötüydü; depo, yerin altında inşa edilip üzeri topraklanırsa sağlam bir duruma getirebilirdi (BOA, A. {DVNSMHH.d..., 34/589}). Kalenin varoşunda Kral Ahırında bulunan barut mahzeni ve zahire ambarı sadece kalenin gereksinimleri için değil tüm beylerbeyliğinin ihtiyaçları için bir tür ana depoydu. Barut mahzeni evlerle iç içeydi. Burada bir patlama olması halinde kale tamamen harabeye dönüşmesinin yanında Budin Vilayeti'nin barut ve zahire ihtiyaç açığı ortaya çıkabilirdi (BOA, A. {DVNSMHH.d..., 34/514}). Budin Kalesi'nde daha önce yangın çıkmasına rağmen⁶ 19 Mayıs 1578 yılında düşen yıldırım sonucunda barut deposunda çok güçlü bir patlama gerçekleşmiştir. Bu patlama, zarar gören kalenin yenilenmesini gerekli kılmıştır (Ágoston 2003: 550). Kalenin yenilenme bedeli olarak elli yük akçe Osmanlı merkez yönetiminden talep edilmiştir (BOA, A. {DVNSMHH.d..., 34/585}).⁷ Bu kalenin yenilenmesi Osmanlı sınır savunması yönünden ivedilik gerektirdiği için tamiri konusunda kullanılacak cerahor sayısı yüksek tutulmak

⁴ 1570 yılında kalenin tamirinin tamamlanmadığını anlıyoruz. Çünkü Kalenin tamiri için 1570 yılında Seksar ve Şimontorna sancaklarından il-erleri gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Bkz.: (A. {DVNSMHH.d..., 9/47}).

⁵ Budin Beylerbeyliğinde 1580'e değin bin beş yüz nefer yeniçeri vardı. Fakat bu sayı 1580'de sekiz yüze düşmüştür. Bu eksiklikten dolayı il emirlerden ve ocağa hizmet etmiş tüfeng-endazlardan yüz nefer yeniçeri yazılarak, sayıları dokuz yüz olmuştur. Bkz.: (BOA, A. {DVNSMHH.d..., 43/56}).

⁶ 19 Temmuz 1571 tarihinde Budin'de bir büyük bir yangın çıkmıştır. Bu yangının sebebi bilinmemekle birlikte barut deposunun infilakı sonucunda çıktığı tahmin edilmektedir. Bkz.: (Altaylı 2009: 167).

⁷ Burada yük mali bir terim olarak ifade edilmiştir. Bir yük akçe 100.000 akçedir. Bkz.: (İşbilir 2013: 48). Gábor Ágoston kalenin tamiri için Maliyeden Müdevver, 1561, s. 73'e atıfta bulunarak Budin Vilayetindeki her evden bir kuruş alınmak şartıyla 2.850.000 akçe toplandığını belirtmiştir. Bkz.: (Ágoston 2003: 551). Lakin mühimme defteri kararına göre (BOA, A. {DVNSMHH.d..., 34/585}) her evden üç kuruş toplanması istenmiştir.

istenmiştir. Bu amaçla Budin Beylerbeyliğinin serhad sancakları (Solnuk, Estergon, İstolni Belgrad, Hatvan, Filek, Secin, Novigrad, Sigetvar) ile iç sancakları (Segedin, Peçuy, Mohaç) düşmanı gözleme ve fırsatı kaçırmamak için cerahor vermemiş; bunun yerine bu sancaklardan hane başına kırk akçe nakit para toplanmıştır (BOA, A.{DVNSMHH.d..., 34/585, 586). Semendire, İzvornik, Sirem, Pojega, Kopan, Semortorina, Seksar ve Vulçitrın sancaklarından ise her dört haneden bir cerahor alınması gerekli görülmüştür (BOA, A.{DVNSMHH.d..., 34/588). Bunlara ek olarak Alacahisar'dan (Kruševac) beş yüz bennâ ve kiremitçi gönderilmesi istenmiştir (BOA, A.{DVNSMHH.d..., 34/587).

Osmanlı İmparatorluğu, Monarşi birliklerinin yaptığı küçük akınları önlemek için çeşitli önlemler almış; bu bağlamda Budin sınır boyundaki zeamet, tımar ve hisar gediğini kullanım hakkını elinde bulunduranları kendi bölgelerinde durmalarını sağlamaya çalışmıştır. Eğer bu serhat görevlileri tımarlarının başında dururlarsa o bölgeye yapılan küçük Habsburg akınları engellenebilir ve bu surette bölgenin güvenliği sağlanabilirdi. Bunun için İstanbul, Budin ve Peşte'de serbest gezen sınır bölgesinin zeamet, tımar ve hisar gedikli sahiplerine kendi görev bölgelerinde bulunmaları hususunda gerekli uyarıların yapılması için Budin Beylerbeyine sert bir emir verilmiştir. Bu biçimde Monarşi birliklerinin ani saldırıları karşısında, sancakbeylerinin emri altında yeterli sayıda nefer bulunacak, buna dayanarak sınır bölgesinin muhafazası sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilecektir (BOA, A.{DVNSMHH.d..., 34/182).

Osmanlı İmparatorluğu'nun sınır savunmasına ma'zûl gâziler askeri destek vermişlerdir. Bu gaziler, serhat kalelerinde konuşularak sınır bölgelerini Monarşiye karşı savunmada diğer birliklere yardımcı oluyorlardı. Bu görevleri karşılığında Osmanlı sınır bölgesinde ele geçirdikleri esirlerden pençik vergisi alınmıyordu. Yalnız Budin Defterdarı Kasım Bey döneminden itibaren bu uygulamadan vazgeçilmiş; gazilerin elde ettikleri esirler için pençik vergisi uygulamasına başlanmıştır. Bu koşullar altında dirliksiz gaziler sınır bölgelerini terk etmişler; bu ise sınır savunmasının güç kaybetmesine sebep olmuştur. Buna dayanarak 1578 yılında Osmanlı merkezi yönetimi, eski usule geri dönerek, gazilerin yakaladığı ve esir ettiği kişiler üzerinden alınan pençik vergisi uygulamasını kaldırmıştır (BOA, A.{DVNSMHH.d..., 34/92).

2.2. Györ Sınır Kaleleri Başkaptanlığı'ndan Yapılan Habsburg Akınlarına Karşı Osmanlı Sınır Savunma Önlemleri (1567-1580)

Osmanlı-Habsburg sınır bölgesinde uygulanan savaş sistemi hareket ve sürat üzerine dayanıyordu. Müstakil ve hareketli birliklerle hızlı bir şekilde her iki devletin askerleri birbirlerinin topraklarına saldırılarda bulunuyorlardı. Bu biçimde Osmanlı İmparatorluğu ile Habsburg Monarşisi sınır bölgesinde küçük akınlar ile birbirlerine karşı siyasal üstünlük sağlamaya çalışıyorlardı. Bu yüzden Monarşi, Sigetvar'ın düşmesinden sonra (1566) Osmanlı topraklarına karşı yaptıkları küçük akınları devam ettirmiştir. Habsburg sınır birlikleri Györ Sınır Kaleleri Başkaptanlığının sınırları içindeki Tata, Polata (Várpálotá) ve Bepirem (Veszprém) kalelerinden gelerek Bak'an (Battyán) köyünden geçip, Aşağı Belgrad ve Budin arasındaki yollarda halka çeşitli eziyetlerde bulunmuşlardır. Bu akınlara karşı Osmanlılar savunma için bazı askeri önlemler almak zorunda kalmış; bu gerekçeyle taş yapılar ve kulelerden oluşan bakımsız Bak'an (Battyán) Parkanı'nı tamir ettirmişler ve İstolni Belgrad Kalesi'nden altı nefer piyadeyi nöbetçi olarak buraya aktarmışlardır. Buna ek olarak Osmanlılar, Sekçöy (Szekcső) sancağına tabi Baranvar (Baranyavár) Parkan/Palankasındaki elli adet beşliyi Bak'an Parkanı'na nakletmiştir (BOA, MD, 7/108).

Osmanlı İmparatorluğu 1566 yılında bir yandan Sigetvar'ı ele geçirirken diğer yandan Vesprim ve Tata gibi önemli noktaları yitirmiştir. Bu iki kale, Györ Sınır Kaleleri

Başkaptanlığı'nın Osmanlı karşısında güç kazanmasına yol açmıştır. Bu nedenle Osmanlı İmparatorluğu, Habsburg Monarşisinden 1567 yılında Vespirim ve Tata kalelerini yıkmalarını istemiştir. Bu teklife göre II. Maximilian bu iki istihkâm noktasını yıktırırca Osmanlılar, Babocsa ve Berzenceyi yıkıp geri çekileceklerdi. Fakat bu teklif, Monarşi yönetimi tarafından sıcak karşılanmadı. Çünkü Vespirim, Berzence ve Babaocsaya göre büyük bir savunma kompleksine sahip güçlü/modern bir kaleydi. Monarşi bu sebepten dolayı Vesprem'in imhası konusundaki teklifi dikkate bile almadı. Sonuç olarak her iki taraf mevcut durumunu korumak zorunda kaldı. Bu bağlamda Kanije ile Berzence arasındaki bölgede bir güvenlik koridoru oluşturuldu; güvenlik koridoruna uygun olarak Curgó, Segesd, Csákány, Marcáli ve Somogyvár'ın yıkılmayacağını ve işgal edilemeyeceğini kabul ettiler (Monumenta Hungariae Historica-Scriptores Vol.: 155).⁸

Habsburg Monarşisi'ne bağlı kuvvetler Komárom ve Györ başkaptanlıklarından gelerek Budin etrafına sık sık yağma akınları yapıyorlardı. 1574 yılında Tata ve Komárom kalelerinden gelen bir grup Monarşi birliği, Budin yakınlarında bulunan bir Osmanlı mandirasını basmıştır. Mandıranın çobanlarını öldürüp, üç bin koyunu ele geçirmişlerdir (BOA, A.{DVNSMHH.d..., 24/110). Osmanlı İmparatorluğu açısından Györ sınır bölgesinden gelen saldırılar Budin Kalesi'nin güçlendirilmesi ile geçici, Tata, Györ ve Pápa kale ve palankalarının hâkimiyet altına alması ile kesin olarak önlenebilirdi.

Györ Genel Kaptanlığındaki Veszprém, Tihany, Csobaniçe, Szigliget ve Keszthely isimli kalelerden çıkan Habsburg sınır kuvvetleri, Balaton Nehri üzerine on altı parça gemi ile kurdukları köprüden geçerek Osmanlıların Kopran Sancağı topraklarına yağma akınları gerçekleştiriyorlardı. Monarşi'nin bu yönden yaptığı akınlar kesintisiz bir şekilde sürmüştür. Bu bağlamda iki yüz kadar Habsburg birliği, aynı yol üzerinden 30 Kasım 1579/10 Şevval 987 gecesi Balaton Nehri yanında bulunan Somogytúr (Türdi/Tardes) köyüne gelerek, kırk iki kişiyi esir almış, yirmi iki kişiyi öldürmüştür (BOA, A.{DVNSMHH.d..., 39/319). Bunun üzerine Osmanlılar, Balaton Gölü yakınlarında Marcáli'de (Marçal/Mersel) kullanılmayan büyük kiliseyi tamir edip, içine etrafındaki kalelerdeki ihtiyaç fazlası askerlerin nakledilmesine karar vermiştir. Bu palankanın yapılacağı yer, Osmanlı topraklarında olduğu için barışa aykırı bir davranış ortaya koyulmamış olacaktı. İmparatorluk bu palankayı inşa ederek -ve içine nefer koyarak-Balaton Gölü üzerinden Kopran Sancağı'na yapılan Monarşi saldırılarını önlemek istemiştir (BOA, A.{DVNSMHH.d..., 39/275, 382).

Habsburglar, 1580 yılında ise resmi barışa aykırı olarak sınır bölgesinde asker toplamaya başlamışlardır. Bunun yanında Tata Kalesi'nin birlikleri Osmanlı topraklarına saldırıda bulunmuştur. Györ Genel Kaptanlığında askeri açıdan önemli bir nokta olan Tata Kalesi üzerinden gelen Habsburg tehdidi, Osmanlı sınır savunmasında sürekli bir şekilde güçlük çıkarıyordu (BOA, A.{DVNSMHH.d..., 43/49). Bunun yanında Habsburglar, 1580 yılında Tata Kalesi'ni güçlendirme çalışmaları yapmışlardı. Kale'ye bir kule daha ekliyor, varoşunun etrafını surlar ile çeviriyorlardı (BOA, A.{DVNSMHH.d..., 43/148). Osmanlılar adına sınır bölgesinin muhafazası için bu kalenin fethedilmesi şarttı. Fakat bu fetih, barışı bozmadan dikkatli bir şekilde yapılmalıydı. Çünkü Osmanlılar doğuda Safevi Devleti ile savaşırken batıda Monarşi ile bir mücadeleye girmeyi doğru bulmuyordu. Bunun için Osmanlı merkezi yönetimi, kalenin resmi barışı bozmadan nasıl alınması gerektiği konusundaki düşüncelerin bildirilmesini yerel yöneticilerden istemiştir (BOA, A.{DVNSMHH.d..., 43/49). Fakat Tata Kalesi'nin fethi 1594 yılına kadar gerçekleşemeyecektir- ki kale sadece ortalama üç yıl (1594-1597) Osmanlı hâkimiyetini tanıyacaktı.

⁸ 22 Kasım 1567 tarihli II. Maximilian'ın Viyana'dan gönderdiği emir.

3. Yukarı Macaristan Bölgesinde Bir Pro-Aktif Faaliyet Merkezi: Eğri (1567-1580)

Osmanlıların 1552 yılında Eğri'yi kuşatması, 1554 yılında Füleki'yi ele geçirmesinden dolayı Habsburg Monarşisi, Szepes, Sáros Zemplén, Abaúj, Torna idari bölgelerinin tamamını, Gömör ve Heves idari bölgelerinin doğu kısımlarını, Ung idari bölgesinin batı bölümlerini içine alacak bir şekilde Yukarı Macaristan Bölgelerinin Başkaptanlığı'nı (*Supremus Capitaneatus Partium Regni Hungariae Superiorum*) oluşturmuştur (Pálffy 2002: 115-116). Bu başkaptanlık, günümüz Doğu Slovakya'sını, Karpat Rutenya'sını ve Macar Ovası'nın kuzeydoğu kesimini içine almaktaydı.

Tuna ve Tisa nehirleri arasında önemli bir istihkâm noktası olan Eğri, Buda'nın Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonra (1541) Macaristan'ın kuzeyindeki maden bölgelerini koruyan en önemli mevkilerden biri haline gelmiştir (David 1994: 489). Zamanla sağlam bir korunak haline gelen Eğri üzerinden Habsburg birlikleri, Tuna ve Tisa nehirleri arasındaki Osmanlı yerleşim bölgelerine endemik baskınlar gerçekleştirmişlerdir. Yukarı Macaristan Bölgelerinin Başkaptanlığı'nın giriş anahtarı olan Eğri'den Osmanlı topraklarına yapılan yağma akınlarından en çok etkilenen bölge Hatvan Sancağı'ydı. Osmanlılar bu baskınları engellemek için 1567 yılında Hatvan Sancağı'na bağlı Canfeda/Yazberin (Jászberény) nahiyesinde bir palanka inşa etmeye karar vermiştir. Bu palankanın inşasıyla Eğri'den gelen Monarşi birliklerinin geçit yeri tutulacak, yapacakları baskınlar kesilecekti. Bu nedenle yeni inşa edilecek Canfeda Palankası'na Sigetvar Sancağı'ndan beş yüz nefer aktarılması düşünülmüştür (BOA, MD, 7/223).

Eğri üzerinden Hatvan Sancağı'na yapılan küçük Habsburg baskınları sürekli bir hal almaya başlamıştı. Monarşi bu beklenmedik ani, kısa ve hızlı saldırılar ile Hatvan ve Canfeda (Jászberény) yollarında Müslümanları pusuya düşürüp, bazı sipahi ve fârisleri tutsak olarak ele geçiriyordu. Yine bu türden faaliyetleri sırasında (1572) Hatvan Sancakbeyi Sinan, yeterli miktardaki askerler ile bu Eğri birliklerini yakalayıp, elebaşları olan Sarı Andreas'ı ve birçok Habsburg askerini öldürmüş, esir aldıklarından on tanesini İstanbul'a göndermiştir (BOA, A.{DVNSMHM.d..., 16/524} .

Eğri birlikleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun sınır bölgesinde resmi barışı bozacak hareketleri önlemesini ganimet olarak bir fırsat görüyorlardı. Bu bağlamda 1577 yılında Sigetvar'dan Budin'e giden gemiyi Koyun Adası'nda (Cezire-i Kovin/Csepel Island) basmışlar, yolcularını soymuşlar ve altı kişiyi esir etmişlerdir (BOA, A.{DVNSMHM.d..., 29/257}. Aynı yıl (1577) Füleki Sancakbeyi Hasan, sancağın kış zahiresini tedarik etmesi için elli bin akçe ve katırlarla iç bölgelere gönderdiği Voyvoda Gazanfer ve adamlarını, Eğri Kalesi birlikleri pusuya düşürmüşlerdir. Bu pusu sonucunda voyvoda ve sekiz adamı esir düşerken, elli bin akçeyi Eğri kuvvetleri ele geçirmişlerdir (BOA, A.{DVNSMHM.d..., 29/470, 471).

Tuna ve Tisa nehirleri arasında yer alan Hatvan, Cis-Tibiscan Bölgesi'nin de antresiydi. Osmanlı coğrafyası bakımından Hatvan Kalesi Eğri'nin karşısında, stratejik olarak önemli bir uç kalesidir (BOA, MD, 3/1149). Bu stratejik öneminden dolayı 1580 yılında beş bin kişilik Monarşi birliği, Hatvan Kalesi'ne kuşatma girişiminde bulunmuştur. Hatvan'ın bağları arasında pusu kurmuşlar, varoşundaki birkaç evi yakmışlardır. Habsburg kuvvetleri Osmanlı sınır birlikleri ile yaptıkları çatışmada ikisi ölü, on altısı esir olmak üzere on sekiz askerini kaybetmişler ve geri kaçmak zorunda kalmışlardır. Aynı gün Sigetvar tarafında da beş bin ile on bin arası Habsburg kuvvetinin toplandığı ve Osmanlı kalelerine zarar niyetinde oldukları bildirilmiştir. Buna göre Askeri Sınır Bölgesi'nin tamamında barışa aykırı hareketlerin olduğu, Sakmar (Szakmár), Tokaj, Eğri, Yanık (Győr), Komran (Komárom), Kaşa'dan (Košice) devamlı Osmanlı sınır bölgelerine tecavüz

ediliyordu (BOA, A. {DVNSMHH.d..., 43/19). Bunların yanında Monarşi, 1580 yılında Eğri Kalesi'ni tahkim ettirmiştir. Osmanlılar ise Habsburglar ile aralarında yapılan sulha zarar vermeden ve serhatte ihtilale yol açmayacak şekilde bu tahkimat çalışmasını engellemeye çalışmıştır (BOA, A. {DVNSMHH.d..., 43/148).

Sonuç

Osmanlılar, Belgrad'ı ele geçirdikten sonra 1530 yılına kadar Drava, Tuna ve Sava nehirleri üzerindeki hâkimiyetini güçlendirmiştir. Bu bağlamda Osmanlılar Güneydoğu Avrupa'da Tuna su havzası üzerinde istikrarlı bir şekilde ilerleyerek, Macaristan'ın 15. yüzyılda savunmasını yapan kale zincirlerini ele geçirmiştir. Böylelikle Osmanlı Devleti, kendi kuzey savunma hattını oluşturabilmiştir. Buna karşılık Habsburg Monarşisi, Tuna havzasının kaderini Macaristan ve Hırvatistan'da kurduğu sınır savunma sistemleri ile belirlemiştir. Osmanlı-Habsburg sınır bölgesindeki askeri mücadele Orta Avrupa'nın kaderinde etkili olmuş ve tarihini de biçimlendirmiştir.

Habsburglar ile Osmanlılar resmi barış dönemlerinde birbirlerinin topraklarına baskın akınlar yapıyorlardı. Belirli bir bölgeye yoğunlaşan ve sınırlı bir baskın seviyesinde olan bu eylemler resmi barışı sarssa da sonlandırmıyordu. Bu baskınlar ile her iki taraf, vergi toplama alanını büyütme, kazanç elde etmek ve köle ele geçirmek istiyordu. Osmanlı-Habsburg sınırındaki küçük askeri çatışmalar düzenli bir olgu haline geldiği için Osmanlı İmparatorluğu Sigetvar seferi (1566) sonrası sınır bölgesini güçlendirme çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Bu bağlamda İmparatorluk Bobofça (Babócsa), Sigetvar, İstolni Belgrad (Székesfehérvár) Kaleleri ile Sirem Bölgesinin ve Şimontorna Livasının kale ve palankalarını güçlendirme faaliyetlerini gerçekleştirmiş; Budin Vilayetinin savunulması için gerekli yeniçeri sayısını tamamlanmaya çalışmış; sınır savunmasına destek veren gazilerin esirlerinden alınan pençik uygulamasını kaldırmış; sınır savunmasında vazifelendirilmiş kişilerin görev yerlerinde bulunmalarını sağlamıştır.

Habsburg Monarşisinin 1567-1580 yılları arasındaki Osmanlı topraklarına akınları, Eğri üzerinden Hatvan sancağına; Pespirim (Veszprém) üzerinden Kopan (Koppány) Sancağına; Komárom-Yanikkale (Györ) üzerinden Paşa (Budin) Sancağına yapılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu Tata, Vespren ve Polata üzerinden gelen akınları Barkan Parkanını inşa ederek; Vespren'den Balaton Gölü üzerinden Kopan Sancağına yapılan akınları Marcali Parkanını tamir ederek; Eğri'den özellikle Hatvan'a gelen baskınları önlemek için Canfeda Parkanını inşa ederek önlemek istemiştir.

Süregiden pek çok sınır çatışmaları, her iki siyasal gücün birbirlerini Uzun Savaş (1593-1606) öncesinde sınımasını sağlamıştır. Bir tür egzersiz özelliğini de gösteren bu sınır çatışmaları, her iki taraftaki sınır kuvvetlerini elde olmaksızın zinde tutmuş; Avrupa'nın ortasında iki patrimonial kuvvetin hegemonyal gösterilerine sahne olmuştur. Ancak görünen o ki Osmanlılar, bu sınır çatışmalarını fırsata çevirerek, Orta Avrupa'da kalıcı olmanın yollarını aramış ve bulmuşlardır.

KAYNAKÇA

- ÁGOSTON, Gábor (1998). "Habsburg and Ottomans: Defense, Military Change and Shifts in Power". *Turkish Studies Association Bulletin*. XXII/1: 126-141.
- ÁGOSTON, Gábor (2003). "XVI. Yüzyılda Macaristan'da Osmanlı Barut Üretimi: Budin Baruthânesi". (çev. Zafer Gölen). *Bellekten*. LXVII/249: 541-552.
- ÁGOSTON, Gábor (2010). "Danube River". *Encyclopedia of the Ottoman Empire*, (ed. Gábor Ágoston-Bruce Alan Masters). New York: Infobase Publishing. 174-175.
- ALTAYLI, Yasemin (2009). "Macarca Mektuplarıyla Budin Beylerbeyi Sokullu Mustafa Paşa (1566-1578)". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*. XLIX/2: 157-171.
- BRANDI, Karl (1939). *The Emperor Charles V*. London: Jonathan Cape.
- CELALZÂDE, Salih Çelebi (2016). *Târîh-i Sefer-i Zafer-Rehber-i Alaman [Kanunî Sultan Süleyman'ın Alaman Seferi (1532)]*. (hızl. Fatma Kaymaz). İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- ÇOBAN, Erdal (2002). *XVI. Yüzyılda Kopan Sancağı (Macaristan)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- DAVID, Geza (1994). "Eğri". *TDVİA*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. X: 489-491.
- DAVİD, Geza (2009). "Sigetvar". *TDVİA*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. XXXVII: 157-159.
- FINKEL, Caroline (2007). *Rüyadan İmparatorluğa Osmanlı İmparatorluğu'nun Öyküsü, 1300-1923*. (çev. Zülal Kılıç). İstanbul: Timaş Yayınları.
- FODOR, Pál (2016). *İmparatorluk Olmanın Dayanılmaz Ağırlığı*. (çev. Özgür Kolçak). İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- HEGYI, Klára (2000). "The Ottoman Network of Fortresses in Hungary". *Ottomans, Hungarians and Habsburgs in Central Europe: The Military Confines in the Era of Ottoman Conquest*. (ed. Géza Dávid-Pál Fodor). Leiden, Boston, Köln: Brill NV.
- IMBER, Colin (2002). *The Ottoman Empire 1300-1650: The Structure of Power*. New York: Palgrave MacMillan.
- İPÇİOĞLU, Mehmet (1990). "Kanuni Süleyman'ın Estergon (Esztergom) Seferi 1543: Yeni Bir Kaynak". *Osmanlı Araştırmaları*. 10: 137-159.
- İŞBİLİR, Ömer (2013). "Yük". *TDVİA*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. XLIV: 46-48.
- JORGA, Nicolae (2009). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*. (çev. Nilüfer Epçeli). II-III. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- KINROSS, Patrick (1979). *The Ottoman Centuries: The Rise and Fall of the Turkish Empire*. New York: Morrow.
- LABIB, Subhi (1979). "The Era of Suleyman the Magnificent: Crisis of Orientation". *The International Journal of Middle East Studies*. X/4: 435-451.
- MALTE-BRUN, Conrad (1829). *Universal Geography, or a Description of All the Parts of the World, on a New Plan, According to the Great Natural Divisions of the Globe*. IV. Philadelphia: A. Finley.

- Monumenta Hungariae Historica-Scriptores* (1860). VI. (ed. László Szalay). Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.
- PÁLFFY, Géza (2000). "The Origins and Development of the Border Defence System Against the Ottoman Empire in Hungary (Up to the Early Eighteenth Century)". *Ottomans, Hungarians and Habsburgs in Central Europe: The Military Confines in the Era of Ottoman Conquest*. (ed. Géza Dávid- Pál Fodor Leiden). Boston, Köln: Brill NV: 3-69.
- PÁLFFY, Géza (2002). "The Border Defense System in Hungary in the Sixteenth and Seventeenth Centuries". *A Millennium of Hungarian Military History*. (ed. László Veszprémy-Béla K. Király). New York : Social Science Monographs-Brooklyn College Press-Distributed by Columbia University Press. (War and Society in East Central Europe. XXXVII; East European Monographs, DCXXI; Atlantic Studies on Society in Change. 114): 111-135.
- PÁLFFY Géza (2009). *The Kingdom Hungary and the Habsburg Monarchy in the Sixteenth Century*. New York: Columbia University Press.
- PÁLFFY, Géza (2012). "The Habsburg Defense System in Hungary Against the Ottoman in the Sixteenth Century: A Catalyst of Military Development in Central Europe". *Warfare in Eastern Europe, 1500-1800*. (ed. Brian . L. Davies). Leiden-Boston: Brill: 35-61.
- PARVEV, Ivan (1996). *Habsburgs and Ottomans Between Vienna and Belgrade, 1683-1739*. Boulder: East European Monographs.
- PEETERS, Jacob (1686). *Korte Beschryvinghe, Ende Aen-Wysinghe der Plaetsen in Desfn Boeck, met Hunnen Teghenwoordigen Standt, Pertinentelijck Uytghebeltd*. Oostenryck: Anvers.
- ÇAVUŞ, Sinan (1999). *Süleymanname, Tarih-i Feth-i Sikloş, Estergon ve İstol-Belgrad*. (ed. Tülay Duran). İstanbul.
- TRACY, James (2002). *Emperor Charles V: Impresario of War*. Cambridge: Cambridge University Press.
- TURNBULL, Stephen (2003). *The Ottoman Empire, 1326-1699*. New York: Osprey Publishing.
- WESTERMANN, Ascan (1910). *Die Türkenhilfe und die Politisch Kirchlichen Parteien auf dem Reichstag zu Regensburg 1532*. Heidelberg: Carl Winter's Universitätsbuchhandlung.
- ZINKEISEN, Johann Wilhelm (2011). *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*. II, III. (çev. Nilüfer Epçeli). İstanbul: Yeditepe Yayınları.

Arşiv Belgeleri

- 3 Numaralı Mühimme Defteri (1993). Ankara: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları.
- 7 Numaralı Mühimme Defteri (1999). Ankara: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları.
- BOA, A. {DVNSMHM.d..., 9/47.

BOA, A.{DVNSMHHM.d..., 43/56.

BOA, A.{DVNSMHHM.d..., 34/92, 182, 514, 585, 586, 587, 588, 589.

BOA, A.{DVNSMHHM.d..., 24/110.

BOA, A.{DVNSMHHM.d..., 39/275, 319, 382.

BOA, A.{DVNSMHHM.d..., 43/19, 49, 148.

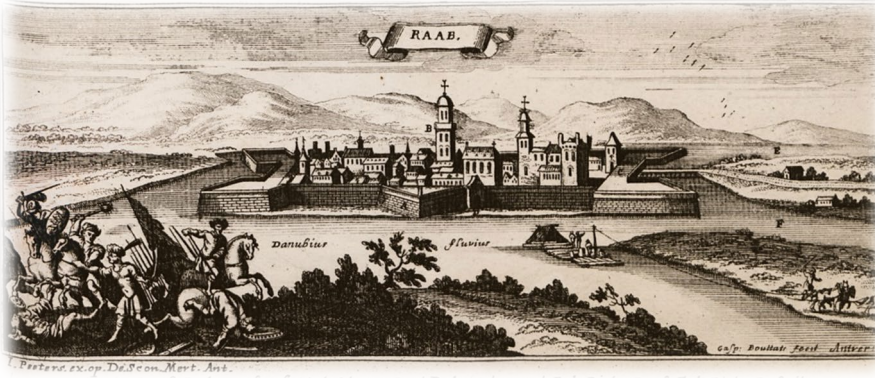
BOA, A.{DVNSMHHM.d..., 16/524.

BOA, A.{DVNSMHHM.d..., 29/257,270, 470, 471.

Ekler

Resim 1: Eğri Kalesi⁹

Resim 2: Györ (Yanık, Raab) Kalesi

⁹ Ekler bölümündeki tüm kale gravürleri için bkz.:(Peeters 1686).

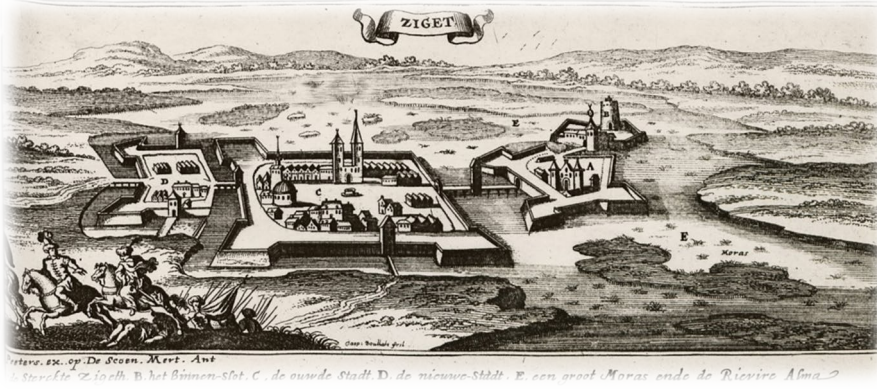
Resim 3: Hatvan Kalesi

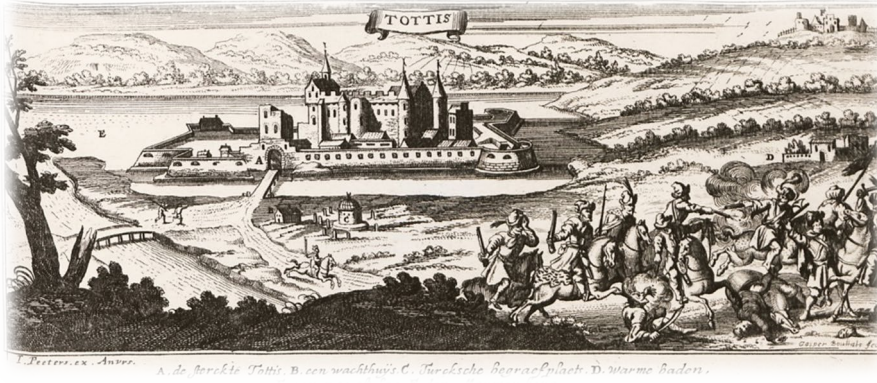
Resim 4: İstolni Belgrad

Resim 5: Komarno Kalesi

Resim 6: Sigetvar Kalesi

Resim 7: Tata Kalesi

Resim 8: Vespem Kalesi